

До спеціалізованої вченої ради Д 11.737.02 у Донецькому державному університеті внутрішніх справ за адресою: вул. Велика Перспективна, 1, м. Кропивницький, Кіровоградська область, 25015

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора, дійсного члена (академіка) Національної академії правових наук України, заслуженого працівника освіти України Журавля Володимира Андрійовича на дисертацію Мирошниченка Юрія Михайловича «Криміналістичне забезпечення судового провадження: концептуальні основи», поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Ступінь актуальності обраної теми. Забезпечення вступу України до Європейського Союзу передбачає необхідність проведення широкого спектру реформ, у тому числі й судової, метою якої є приведення вітчизняного судочинства до європейських стандартів та гарантування захисту прав, свобод та законних інтересів громадян шляхом своєчасного, ефективного і справедливого вирішення правових спорів на засадах верховенства права. Реалізація поставлених завдань можлива за рахунок закріплення базових світових стандартів незалежності суддів і самостійності судової влади в Україні. В свою чергу посилення гарантій незалежності суддів, створення належних правових, організаційних, матеріальних умов для максимально продуктивної їх діяльності передбачає необхідність суттєвої зміни вітчизняного законодавства, запровадження комплексних, системних, науково обґрунтованих підходів задля успішного реформування цієї сфери. Свій внесок у цю справу мають зробити й учені-криміналісти завдяки криміналістичному забезпеченню діяльності органів правосуддя відповідними методиками судового розгляду кримінальних справ, удосконаленою тактикою судового слідства, рекомендаціями з нейтралізації протидії судовому розгляду з боку зацікавлених осіб та іншими передовими розробками, які в змозі підняти діяльність цих органів на новий більш високий рівень.

Судове провадження є стадією кримінального процесу, на якій остаточно вирішуються завдання, визначені ст. 2 КПК України, сутність яких полягає у збалансуванні публічного і приватного інтересів при встановленні істини у кожній кримінальній справі. Зважаючи на те, що досудове розслідування має історично обумовлене криміналістичне забезпечення вирішення вказаних завдань, перевірка його результатів на стадії судового провадження також обумовлює необхідність використання відповідних криміналістичних знань. Дійсно, суд не меншою мірою має володіти знаннями криміналістичної техніки, тактики та методики, щоб, виходячи з аналізу наявної ситуації, попередньо оцінити правильність процесу розслідування, що є допоміжним критерієм достовірності його результатів. Ця проблема була давно помічена, але не знаходила належного вирішення в криміналістичній теорії, залишаючи багато дискусійних питань, щодо її місця при визначенні об'єкта, предмета і системи криміналістики, її зв'язку з положеннями науки кримінального процесу.

Проблема криміналістичного забезпечення судового провадження має й достатньо чітко виражений практичний аспект. Організація судового розгляду справи в межах визначеної КПК України процедури, обрання головуючим тактики проведення процесуальних дій, спрямованих на дослідження поданих сторонами доказів, стали предметом аналізу в представлений дисертації. Окремо потрібно звернути увагу на розроблення методики судового розгляду (судової методики) окремих категорій кримінальних справ, що є досить дискусійним і найбільш складним питанням. У цьому плані дисертаційне дослідження Мирошніченка Ю.М. є актуальним і своєчасним, таким, що спрямоване на оптимізацію судовому розгляду у кримінальних провадженнях за рахунок створення нових та вдосконалення існуючих криміналістичних рекомендацій. Робота має комплексний характер, базується на використанні знань з різних галузей правничої науки та особистого досвіду дисертанта, як практикуючого судді, викликає інтерес до сформульованих здобувачем положень як в теоретичному, так і в практичному аспектах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Пріоритетних напрямків фундаментальних та прикладних

наукових досліджень у галузі права на 2021-2025 роки, затверджених постановою загальних зборів НАПрН України від 26.03.2021 р. № 12-21, Стратегії розвитку суддівської освіти в Україні на 2021–2025 роки, затвердженої рішенням Науково-методичної ради Національної школи суддів України (протокол від 18.12.2020 р. № 6), Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11.06.2021 р. № 231/2021. Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Донецького юридичного інституту МВС України 26.12.2019 р. (протокол № 4).

Мирошниченко Ю.М. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук в 2012 році, перші публікації з означеної проблематики вийшли в 2013 році. Це свідчить про те, що здобувач здійснював підготовку дисертаційного дослідження впродовж більше десяти років

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого роду досліджень. Достатньо високий рівень їх обґрунтованості та вірогідності забезпечені наступними чинниками:

- високим інтелектуальним потенціалом та професійністю автора у формулюванні наукових завдань та їх вирішенні, що забезпечувало досягнення поставленої мети дослідження;

- в цілому логічністю структури проведеного дослідження – від загального до окремого, де кожний його елемент (розділ, підрозділ) органічно пов'язані з іншими сформульованими ідеями і пропозиціями;

- використанням належної емпіричної і джерельної бази за темою дисертації, достатнім масивом аналітичних матеріалів;

- цілковитою відповідністю кола досліджуваних проблемних питань і використаних спеціальних джерел науковій спеціальності 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність;

- значною кількістю, багатоаспектністю і достатньою географією апробації сформульованих у дисертації положень, висновків і рекомендацій на науково-практичних

конференціях (у тому числі міжнародних).

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна праця виконана українською мовою, її загальний обсяг становить 493 сторінки (основний текст 370 сторінок), складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, що містять двадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (417 найменувань на 48 сторінках) і чотирьох додатків на 50 сторінках.

Автореферат підготовлено відповідно до діючих вимог. Його зміст ідентичний основним положенням дисертації. Зауважень до технічного оформлення дисертації та автореферату немає, вони відповідають встановленим до такого робіт правилам.

Публікації. Основні положення та результати дисертації опубліковано у 77 наукових працях, серед яких: 3 індивідуальні монографії; 1 розділ колективної монографії; 45 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України; 3 статті у наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus; 3 статті у наукових періодичних виданнях інших держав; тез 20 доповідей на науково-практичних заходах; науково-практичний посібник.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікацій, які розкривають основний зміст дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук і надають авторові право публічного захисту дисертації.

Апробація результатів дисертації. Результати наукового дослідження оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах, засіданнях круглих столів, зокрема: «Сучасна наукова дискусія: питання юриспруденції» (Запоріжжя, 21-22 жовтня 2016 р.); «Інтеграція юридичної науки і практики як основа сталого розвитку вітчизняного законодавства» (Дніпро, 25-26 листопада 2016 р.); «Актуальні проблеми науки та освіти (Маріуполь, 03 листопада 2017 р.); «Стратегії розвитку та пріоритетні завдання юридичної науки» (Київ, 9-10 червня 2017 р.); «Ключові питання освіти і науки: перспективи розвитку України та Польщі» (Республіка Польща, 20-21 липня 2018 р.); «Інтеграція юридичної науки в

сучасних умовах» (Запоріжжя, 23-24 серпня 2019 р.); «Інтеграція юридичної науки і практики в сучасних умовах» (Запоріжжя, 20-21 серпня 2021 р.); «Проблеми теорії та практики кримінального провадження» (м. Харків, 17 червня 2021 р.); «Юридична освіта та наука як вимога часу: нові європейські виклики» (Лодзь, 8-9 жовтня 2021 р.); «Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики» (Миколаїв, 2–3 грудня 2021 р.); «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (Кременчук, 21–22 січня 2022 р.); «Український дослідницький простір в умовах військового втручання: адаптивність та техніко-правові науки» (Харків – Рига, 31 травня 2022 р.); «Роль юридичної науки у становленні нового світового порядку у воєнний і післявоєнний час» (Рига, 29–30 липня 2022 р.); «Нові підходи та актуальні правові дослідження» (3–4 листопада 2022 р. м. Рига, Латвійська Республіка); «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (Кременчук, 2–3 грудня 2022 р.); «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (Запоріжжя, 24–25 лютого 2023 р.); «Європейський потенціал для розвитку юридичної науки, законодавства та правозастосовчої практики» (2–3 серпня 2023 р., м. Влоцлавек, Республіка Польща); «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (Кременчук, 22–23 грудня 2023 р., Львів – Торунь); «Наукові інновації в праві в умовах впливу російсько-української війни на правову систему» (7–8 лютого 2024 р., м. Рига, Латвійська Республіка); «Останні розробки законодавства» (3–4 квітня 2024 р. Влоцлавек, Республіка Польща).

Висновки, пропозиції та рекомендації автора використовуються у:

– *судовій практиці* – для оптимізації підготовки, організації та безпосереднього здійснення судового розгляду, проведення окремих судових дій, розв’язання складних судових ситуацій, запобігання та подолання процесуальних конфліктів, раціоналізації судового дослідження (лист Верховного Суду № 709/2-23 від 10.02.2023 р.);

– *освітньому процесі* – з метою розроблення та впровадження в програму підготовки магістрів за спеціальністю 081 «Право» спецкурсу «Криміналістичне забезпечення судового провадження», підготовки лекцій, методичних та навчальних посібників за відповідною тематикою, при первинній підготовці та підвищенні

кваліфікації суддів (акти впровадження від Харківського національного університету внутрішніх справ від 01.12.2023 р.; Ужгородського національного університету від 30.01.2024 р.; Національного університету «Одеська юридична академія» від 07.02.2024 р.; Донецького державного університету внутрішніх справ від 15.04.2024 р.);

– *законотворчій діяльності* – для вдосконалення кримінального процесуального законодавства (лист Комітету з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України від 15.12.2023 р. № 04-27/12-2022/184355).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження забезпечена вірним методологічним підходом і методами дослідження. Зокрема в ньому використані філософські принципи та головні категорії теорії пізнання соціальних процесів і явищ, методи формальної логіки, емпіричні методи (спостереження, описання), а також сучасні загальнонаукові та окремонаукові методи дослідження (історичний, структурно-функціональний, формально-юридичний, системно-структурний, логіко-семантичний, герменевтичний, соціологічний, статистичний).

Емпіричну базу дослідження становлять: рішення ЄСПЛ, Конституційного Суду України, постанови Пленуму Верховного Суду, судові рішення, внесені до Єдиного державного реєстру судових рішень, дані судової статистики щодо розгляду кримінальних справ, результати анкетування суддів, особистий 30-річний досвід роботи дисертанта на посаді судді першої інстанції.

Особистий внесок дисертанта. Основні наукові результати отримані автором самостійно. Особистий внесок у публікації, виконані у співавторстві, вказано у списку праць, опублікованих за темою дисертації (внеском дисертанта є сформульовані положення, що торкаються організації судового провадження).

Новизна і значення одержаних результатів. Ознайомлення з метою і завданнями дисертаційного дослідження, його методологічною та емпіричною базою, використаним нормативним і науковим апаратом, рівнем апробації результатів дослідження, дозволяють зробити висновок щодо належного теоретичного і практичного рівнів опрацювання автором обраної проблеми, що відповідає вимогам до дисертацій на

здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. При цьому слід наголосити, що робота в цілому за своїм змістом і колом завдань носить комплексний характер, об'єднуючи в собі не лише криміналістичні і кримінальні процесуальні питання, а й проблеми реформування правової системи нашої держави, формування судової влади.

Аналіз змісту дисертації надає підстави стверджувати, що Ю. М. Мирошніченко успішно впорався з поставленими завданнями і її мету досягнуто. Це знайшло відображення в основних положеннях, висновках і рекомендаціях роботи, які сформульовані автором особисто і характеризуються науковою новизною та є достатньо обґрунтованими. Варто відзначити найбільш важливі з них.

Дисертантом запропоновано доповнити перелік засад кримінального провадження принципом офіційного з'ясування судом усіх обставин кримінального правопорушення та його досудового розслідування. Тобто йдеться про більш активну роль суду у кримінальному провадженні, коли він розглядається не тільки як модератор у змаганні сторони обвинувачення і сторони захисту, але як самостійний суб'єкт встановлення об'єктивної істини, який приймає остаточне рішення. З огляду на це, пропонується скорегувати окремі положення процесуального закону в бік розширення повноважень суду щодо ініціювання проведення окремих процесуальних дій у разі неналежного здійснення учасниками судового провадження їхніх процесуальних прав або виконання обов'язків щодо збирання та подання до суду доказів.

На основі історичного аналізу розвитку українського судочинства та його теоретичного осмислення автором робиться обґрунтований висновок щодо існування специфічних причинно-наслідкових залежностей, характерних для судового розгляду кримінальних справ, та їх віднесення до предмету криміналістики. Попередньо розроблені окремі теоретичні конструкції, що стосуються організаційного, тактичного і методичного забезпечення судового розгляду, створили передумови для формування нового цілісного вчення – теорії криміналістичного забезпечення судового провадження. На думку дисертанта, її об'єктом повинна стати особлива група органічно пов'язаних між собою явищ і процесів, які належать до цієї стадії кримінального провадження, а предметом – система закономірностей організації, підготовки та проведення судового дослідження.

На основі аналізу судової практики, узагальнення результатів опитування суддів і власного практичного досвіду автор приходить до висновку щодо необхідності обговорення шляхів удосконалення криміналістичного забезпечення судового провадження для створення мультиструктурної системи наукової, педагогічної та прикладної діяльності з розроблення криміналістичних прийомів, методів і рекомендацій. Її метою є формування і передача відповідних знань владним суб'єктам доказування, формування у них навичок і умінь, необхідних для ефективного застосування криміналістичних засобів у кожній судовій ситуації з метою позитивно-результативної здійснення ними своїх процесуальних функцій. Для цього важливою є, як вважає дисертант, актуалізація наукових міждисциплінарних досліджень організаційних, тактичних і методичних аспектів судового розгляду кримінальних справ та впровадження їх результатів у наступних формах:

- проведення науково-практичних конференцій, круглих столів, семінарів з проблем криміналістичного забезпечення судового провадження;
- включення судових працівників до авторських колективів науково-дослідних розроблень;
- залучення представників професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів та науково-дослідних криміналістичних установ до професійного навчання співробітників судових органів;
- уведення посади наукового консультанта в кримінальних палатах апеляційних судів, підвищення статусу консультантів у місцевих судах і наповнення їх функціональних обов'язків новим змістом з урахуванням необхідності науково-методичного забезпечення судочинства;
- упровадження в навчальні програми Національної школи суддів України криміналістичної тематики;
- впровадження в освітній процес рівня підготовки магістрів права спеціального курсу «Криміналістичне забезпечення судового провадження».

З включенням до предмету криміналістики тактики судового провадження пропонується уточнити структуру криміналістичної тактики, в якій пропонується виокремити два основні компоненти: 1) тактику кримінального переслідування (слідча тактика і

тактика процесуального керівництва прокурора досудовим розслідуванням); 2) тактику судового провадження (тактику суду). Така структура вказаного розділу науки криміналістики дозволить, на думку автора, більш цілеспрямовано проводити наукові дослідження і навчальні заняття з урахування профілю підготовлюваних правознавців. При цьому до предмету судової тактики віднесені закономірності: організації та планування судового провадження; дослідження, перевірки й оцінки певних джерел доказів; прийняття й реалізації тактичних рішень; підготовки й проведення окремих процесуальних дій та інші. Розглянуто й проблемне питання щодо судових ситуацій, яке є недостатньо дослідженим. На основі аналізу судової практики і літературних джерел надається визначення поняття судової ситуації як становища, що характеризується сукупністю обставин та умов, у яких будуються взаємовідносини суду з іншими учасниками кримінального провадження, надається їх класифікація. Зокрема, значна увага приділяється аналізу об'єктивних і суб'єктивних чинників, які впливають на стан судової ситуації, а також конфліктних ситуацій під час судового розгляду кримінальних справ, надається їх оцінка в залежності від ступеню їх шкідливості.

Значне місце в дисертації займають питання планування та організації судового провадження, які в контексті ідей автора є елементами технології судового розгляду кримінальних справ. У зв'язку з цим робиться акцент на важливості повноти вихідної інформації, яка подається до суду, що на думку дисертанта, не передбачається чинною редакцією статті 291 КПК України. Для усунення цього недоліку пропонується доповнити частину другу цієї статті нормою, згідно з якою обвинувальний акт повинен містити відомості про докази, що підтверджують обставини кримінального правопорушення, які прокурор вважає встановленими, із зазначенням того, яка обставина яким доказом підтверджується. Проблемним в організаційному аспекті судового провадження є й питання щодо відкриття сторонами кримінального провадження матеріалів, зібраних кожною з них під час досудового розслідування. Пропонується зобов'язати відкривати зібрані матеріали не тільки сторону обвинувачення, але й сторону захисту незалежно від наявності запиту прокурора (ч. 6 ст. 290 КПК України).

Особливо цікавити є викладені в дисертації положення щодо проведення допитів під час судового розгляду. На основі узагальнення досвіду вітчизняної і зарубіжної

судової практики та наукових публікацій пропонуються адаптовані до вимог українського законодавства правила та прийоми прямого, перехресного, повторного (перенаправленого) судового допиту. Сформульовані особливості проведення допитів окремих категорій осіб: учасника злочинної групи, матеріали кримінальної справи щодо якого виділені в окреме провадження; владних суб'єктів досудового розслідування, які допитуються як свідки обвинувачення. Звертається увага, що сторони кримінального провадження, поряд з іншими матеріалами досудового розслідування, мають право оперувати показаннями обвинуваченого, зафіксованими у протоколах слідчих допитів. Актуальними є положення щодо допиту осіб, які є носіями спеціальних знань і можуть допомогти суду оцінити ті чи інші обставини кримінального правопорушення: а) допит обізнаного свідка, який випадково став очевидцем досліджуваних судом обставин або є носієм спеціальних знань в силу виконання певних професійних обов'язків (лікар, ревізор, бухгалтер тощо); б) допит експерта в суді для роз'яснення наданого висновку.

В контексті застосування засобів доказування досліджено проблемні питання щодо місця і ролі судової експертизи, яка призначається судом. Зокрема, досліджено правомірність застосування до обвинуваченого методів фізичного примусу в разі відмови добровільно надати біологічні зразки для експертного дослідження та наведено критерії допустимості такого примусу. Для підкреслення ролі суду як суб'єкта встановлення об'єктивної істини у кримінальній справі пропонується доповнити ст. 332 КПК України нормою, згідно з якою експертна установа, експерт або експерти, яким доручається проведення експертизи, визначаються за взаємною згодою сторін, а якщо такої згоди не досягнуто, то це питання вирішує суд.

Значна увага приділена проблемним питанням формування методики судового провадження (структура, об'єкт, предмет, завдання, принципи, джерела, місце в системі криміналістики, основні категорії), які є досить дискусійними. Судова методика розглядається дисертантом як система теоретичних положень, що відбивають закономірності організації судового розгляду кримінальних справ окремих категорій, і розроблених на їх основі науково обґрунтованих і практично апробованих рекомендацій щодо раціональної діяльності судді згідно з наявною ситуацією. В судовій методи-

ці пропонується виокремлювати базову судову методичку і розроблювані на її основі методички судових проваджень окремих категорій кримінальних справ за процесуальним принципом (загальні, особливі, спеціальні, спрощені). У зв'язку з цим пропонується наступна структура базової моделі судово-методичного комплексу: а) характеристика судового провадження (мети, завдань, напрямів судового дослідження); б) типові судові ситуації певних етапів судового провадження; в) типові системи (алгоритми) процесуальних дій і засобів впливу на судові ситуації з метою реалізації обумовлених ними тактичних завдань.

Наведені положення в значній своїй частині заслуговують на підтримку, а деякі з них є дискусійними. Тим не менше вони віддзеркалюють викладені у дисертації та опубліковані у наукових статтях положення, містять у собі обґрунтування сформульованих пропозицій щодо удосконалення правового, науково-методичного та дидактичного забезпечення судового провадження. Зокрема, дисертантом запропоновані достатньо обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення редакції низки статей КПК України, які стосуються процедури і змісту судового провадження (статті 290, 291, 293, 332 КПК України та ін.). Все це дає підстави оцінити результати дисертаційного дослідження такими, що мають суттєвий ступінь новизни, достатньо аргументовані і мають істотне значення для розвитку наук кримінального процесу та криміналістики, удосконалення судової практики.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Під час вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації не виявлено. Дисертаційна робота Мирошниченка Юрія Михайловича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. В цілому дисертаційне дослідження Мирошниченка Ю.М. здійснено на достатньо високому науково-теоретичному рівні і заслуговує позитивної оцінки. Проте, оскільки деякі його положення є дискусійними, що пов'язано з означенням дисертантом власної позиції щодо окремих досліджуваних проблем, вважаємо за доцільне висловити дисертанту окремі побажання, які спрямовані на покращення змісту роботи, нівелювання певних диску-

сійних положень, уникнення постановки додаткових запитань при її аналізі. До положень, які на нашу думку, можуть слугувати предметом обговорення на публічному захисті можна віднести такі:

1) У дисертаційній праці запропоновані концептуальні підходи до створення окремого, самостійного вчення про криміналістичне забезпечення судового провадження. Разом з тим, як убачається, саме цю проблематику необхідно було розглянути більш детально, оскільки поза увагою автора залишилися такі важливі наукознавчі питання: а) до якого рівня окремих криміналістичних вчень відноситься вчення про криміналістичне забезпечення судового провадження; б) який предмет дослідження цього вчення і як він кореспондує з предметом науки криміналістики; в) яка структура цього вчення і яке його змістовне наповнення; г) чи всі питання, що піддані дослідженню в рецензованій дисертаційній роботі, зокрема, щодо технології судового провадження, входять до предмету означеного вчення про криміналістичне забезпечення судового провадження чи все ж таки окремі з них виходять за його межі і лежать у площині нової міждисциплінарної галузі знань з умовною назвою «судовознавство», що інтегрує в собі знання з таких галузей як кримінальний процес, криміналістика, судоустрій, юридична психологія, конфліктологія і її положення мають знайти своє відображення не в підручниках з кримінального процесу чи криміналістики, а в настільній книзі професійного судді;

2) З огляду на те, що вчення про криміналістичне забезпечення судового провадження є цілісним системним утворенням, яке посідає певне місце в структурі загальної теорії криміналістики поряд з іншими вченнями (теоріями), то спірним виглядають твердження дисертанта з приводу того, що зосереджені в першому розділі криміналістики загальні положення нового вчення набуватимуть конкретного змісту в трьох наступних її розділах (техніці, тактиці та методиці) (стор. 76-77 дисертації). З цим твердженням можна погодитися, якщо говорити про систему навчального курсу з криміналістики. Тоді, дійсно, напрацьовані в такому вченні як криміналістичне забезпечення судового провадження наукові положення зможуть знаходити своє відбиття в таких розділах системи навчального курсу як криміналістична техніка, тактика та методика. І то ще треба з'ясувати в якій формі і обсязі.

3) Погоджуючись в цілому з дисертантом щодо доцільності розширення предметної області криміналістики внаслідок включення до неї закономірностей криміналістичної діяльності на стадії судового провадження і бачення криміналістичного забезпечення судового провадження як складної, цілісної та динамічної системи, що інтегрована в предмет криміналістики, спірним і таким, що потребує додаткового пояснення видається твердження автора стосовно того, що термін «криміналістичне забезпечення» ширше об'єкта науки криміналістики (стор. 86 дисертації).

4) Дисертант наголошує, що впровадження у національне законодавство таких понять, як прямий і перехресний допит або навідне запитання означало початок «гри» за новими правилами, які перевірені століттями, а відтак немає серйозних причин, з яких варто було б їх не прийняти. Разом з тим, ці правила наразі не мають чіткого й однозначного формулювання в теорії та практиці національного судочинства; мають, на думку автора, бути формалізовані через постанову Пленуму Верховного Суду. Ми готові підтримати позицію автора щодо наведених суджень. Водночас хотілося б з'ясувати яка мета, які тактичні ризики, в чому сенс впровадження такої складної форми як перехресний допит і в чому проявляється справедливість судочинства з огляду на перехресний допит? Тоді коли навіть сам здобувач звертає увагу на наявність багаточисельних варіацій визначення учасників судового процесу яким дозволено і яким заборонено ставити навідні запитання; на хибність самих цих запитань, які можуть вводити допитаного в оману або збивати його з пантелику і тим самим похитнути впевненість у його первісних твердженнях і цим посіяти зерно сумнігу щодо достовірності його показань; на необхідність подальшої спроби однієї з сторін виправити таке становище та відновити довіру до допитуваного шляхом проведення повторного (перенаправленого) його допиту.

5) Певним науковим набуттям дисертанта можна визнати й запропоновані підходи до формування системи окремих криміналістичних методик судового провадження. Це без сумніву вагома заслуга автора і це дійсно суттєвий крок уперед в розв'язанні цієї проблеми. Разом з тим, додаткової аргументації потребують пропозиції щодо структури і змісту методики судового провадження і її різниці з технологією судового дослідження, підходів до побудови класифікації цього різновиду криміналістичних

комплексів і їх співвідношення з криміналістичною методикою розслідування кримінальних правопорушень та процесуальною регламентацією розгляду кримінальних справ.

б) Автор аргументовано доходить висновку, що для створення окремих судових методик вид кримінального правопорушення не має детермінуючого значення. Головними підставами криміналістичної класифікації окремих методик судового провадження, на думку дисертанта, має стати категоризація кримінальних справ за процесуальним та ситуаційним критеріями. Водночас у запропонованому автором варіанті системи окремих судових методик, за основу якого взято криміналістично-процесуальну диференціацію судових проваджень, він чомусь уникає вживання терміну «методики судового провадження», щоб було б логічним, а використовує такі формулювання «криміналістична модель провадження в суді першої інстанції за загальним порядком», «криміналістичні особливості судового розгляду за скороченою процедурою», «криміналістичні особливості спеціального судового провадження», «криміналістичні особливості спрощеного судового провадження щодо кримінальних проступків», «криміналістичні особливості судового провадження в суді присяжних», «криміналістичні особливості судового провадження на підставі кримінально-процесуальних угод», «криміналістичні особливості судового провадження у формі приватного обвинувачення», «криміналістичні особливості судового провадження щодо неповнолітніх», «криміналістичні особливості судового провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру», «криміналістичні особливості судового провадження під час звільнення особи від кримінальної відповідальності», «криміналістичні особливості судового провадження з відновлення матеріалів втраченого кримінального правопорушення». (стор. 321-322 дисертації).

7) Викликає сумніву доцільність вживання термінів «криміналістична діяльність», «суб'єкти криміналістичної діяльності» (стор. 97 дисертації). Більш виправданим убачається розрізняти форми діяльності щодо боротьби зі злочинністю лише за характером їх правового регулювання, а саме оперативно-розшукова, слідча (детективна), судова, прокурорська, експертна.

Викладені зауваження і побажання не применшують загальної високої оцінки

рівню виконання дисертаційної роботи, її теоретичної цінності та практичної значущості, стосуються лише окремих аспектів і за своїм змістом здебільшого носять рекомендаційний характер.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація «Криміналістичне забезпечення судового провадження: концептуальні основи» є актуальною, самостійною, завершеною науковою працею, містить нові науково обґрунтовані результати проведених досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для науки кримінального процесу та криміналістики, відповідає вимогам пунктів 7, 8, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024), а її автор, **Мирошніченко Юрій Михайлович**, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент:

Доктор юридичних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПрН України,

президент Національної академії правових наук України **В. А. Журавель**

Підпис В. А. Журавель засвідчую:
прізвище

Начальник ВК Місяк / Аліна
Дерев'янка!

Донецький державний університет
енутрішніх справ

Вх. № _____

« 07 » 08 20 24 р.